

BANK-modellen: Et verktøy for å analysere samspillet mellom nærings- og samfunnsutvikling

Anne Espelien

Partner Menon Business Economics

MENON
Business Economics

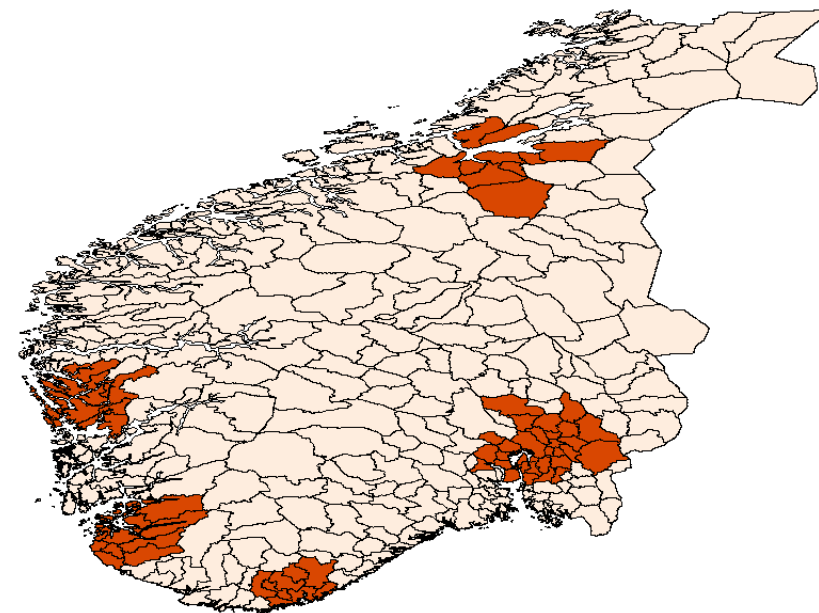
Hva skal vi få kunnskap om i dag?

- Vi skal se hvordan kan man benytte kunnskap om nærings- og samfunnsutvikling
 - ✓ For å lage strategier for regional vekst og utvikling
 - ✓ For å avdekke viktige drivere i regionen
 - ✓ For å se samspillet mellom regioner
 - ✓ For å oppdage og aktivisere uutnyttet verdiskapingspotensial
 - ✓ For å se arbeidsdeling mellom regioner

Regional utvikling må sees i en større sammenheng:

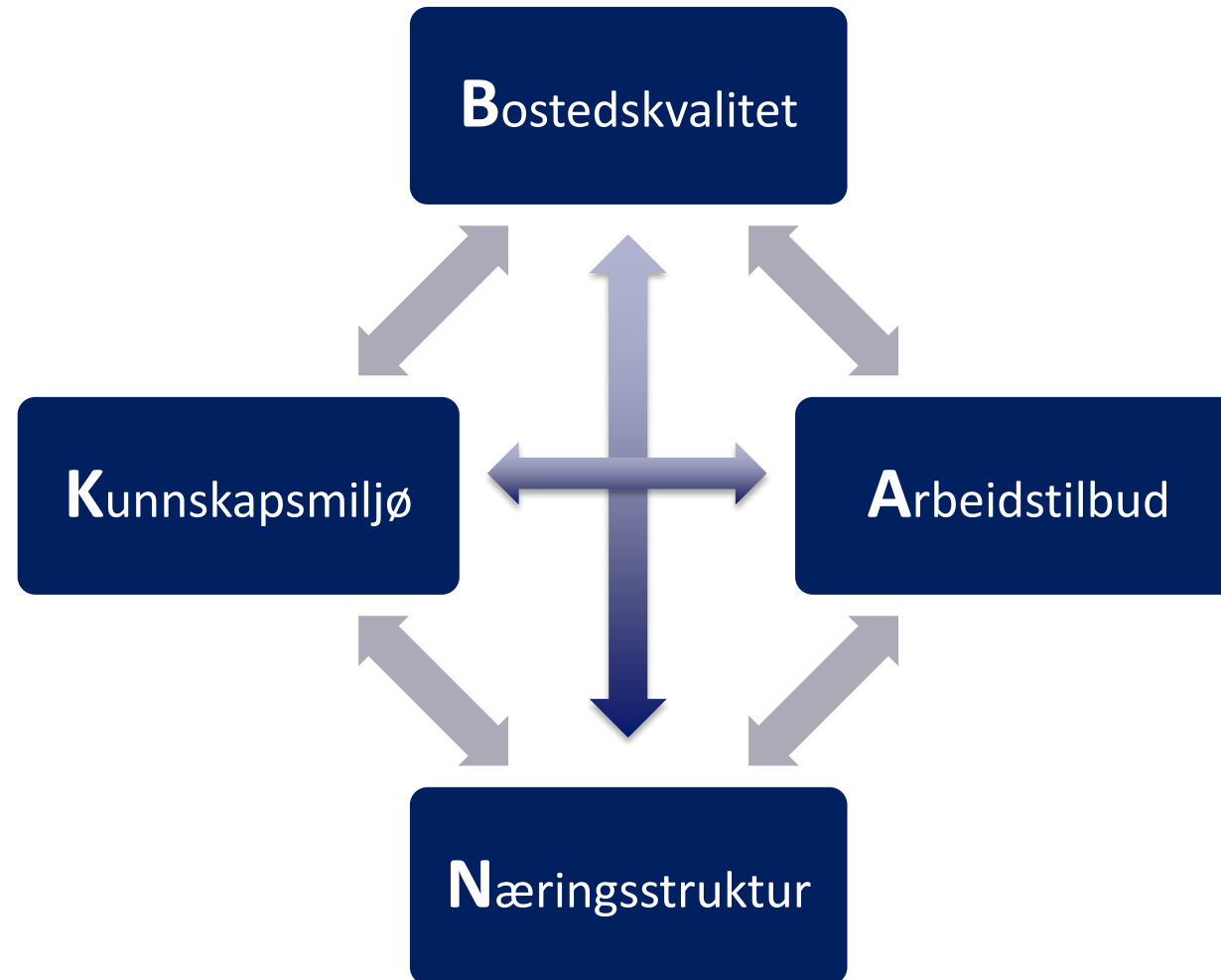
Fire trender påvirker samfunnsutviklingen i norske regioner

- Urbanisering og sentralisering
 - Økt konkurranse om å tiltrekke og beholde kunnskapsarbeidere
 - Folk flytter til store byer og kunnskapssentre
- Desentralisering og to-delning av norsk økonomi
 - Frigjort arbeidskraft til offentlig og privat tjenesteyting
 - Oljeøkonomien styrer utviklingen i norsk økonomi – enten vi vil det eller ikke
- Internasjonal, nasjonal og regional lokaliseringskonkurranse
 - De som har de ledende kunnskapsmiljøene vinner konkurransen
 - Regioner må differensiere seg fra andre regioner og dyrke sin unikhhet
- Kunnskapsbasert og innovasjonsdrevet næringsutvikling
 - Krever forskningsmiljøer og kort vei fra utvikling til kommersialisering

BANK-faktorene:

Fire gjensidig avhengige faktorer for regional utvikling

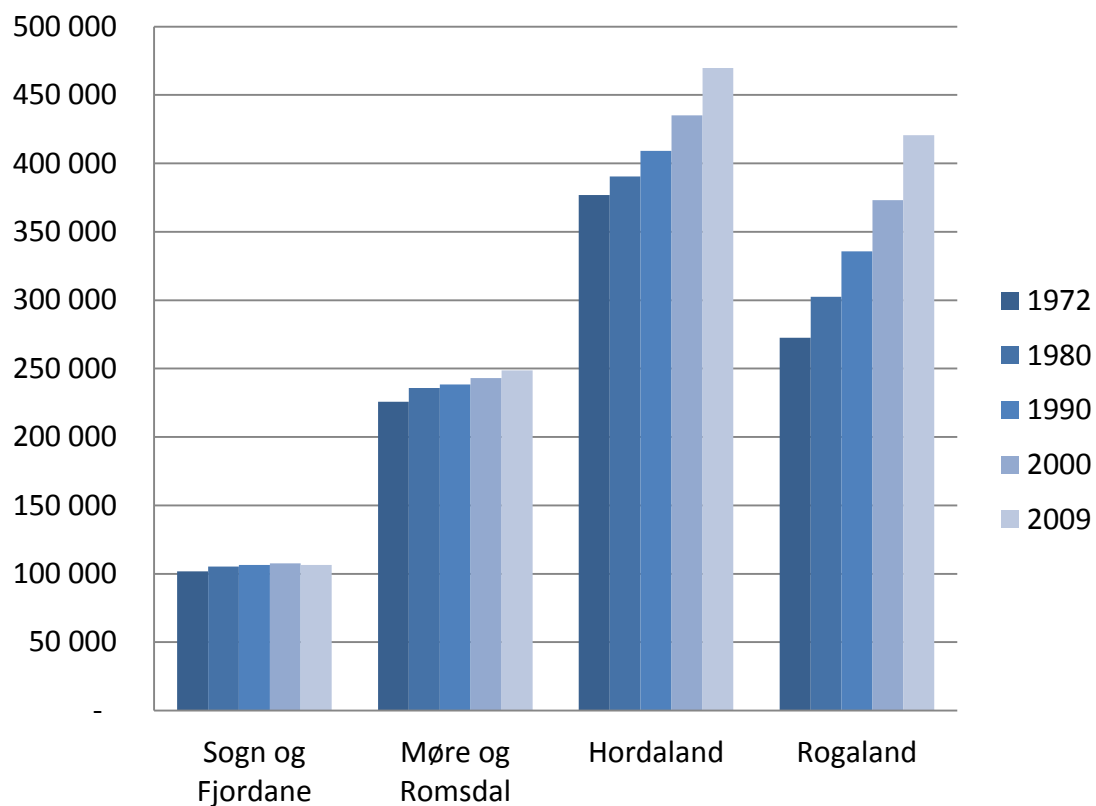

- **Bostedskvalitet**

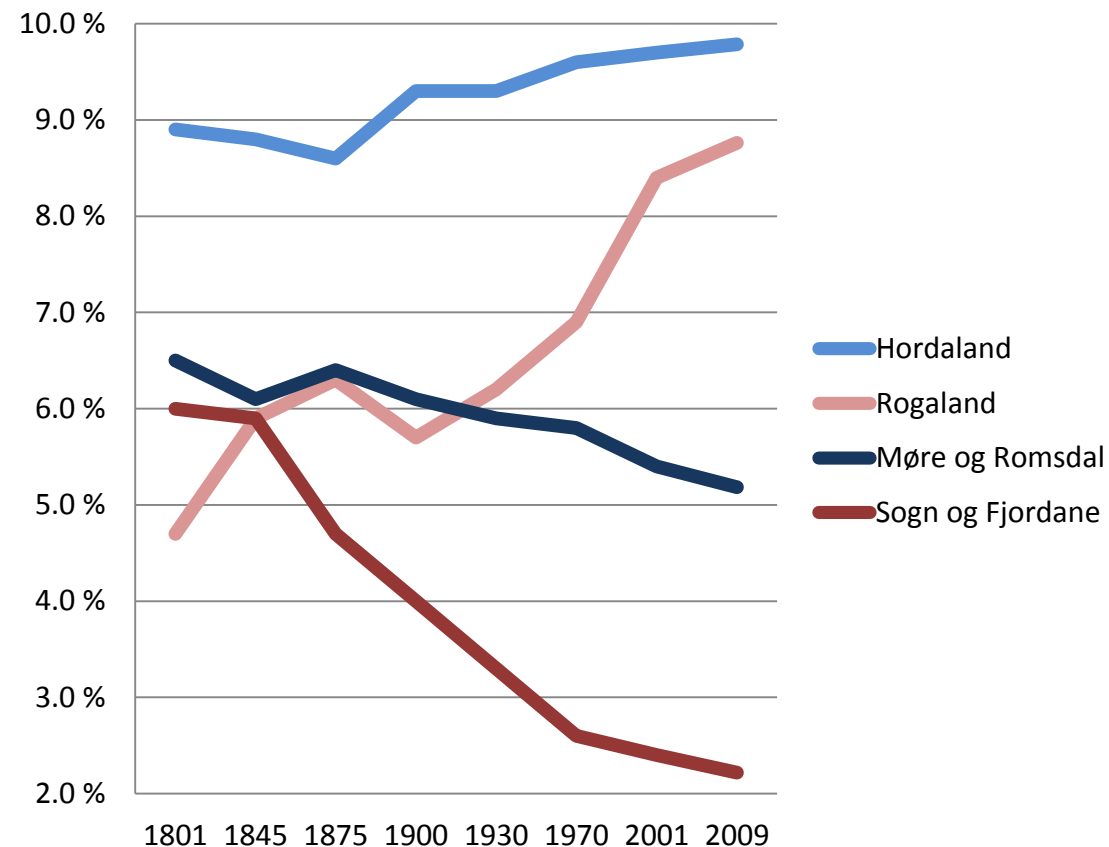
Befolkningsutfordringen:

Vestlandet har befolkningsvekst, men SFJ stagnerer

Befolkningsutvikling i absolutte tall fra 1972 til og med 2009. Kilde: SSB

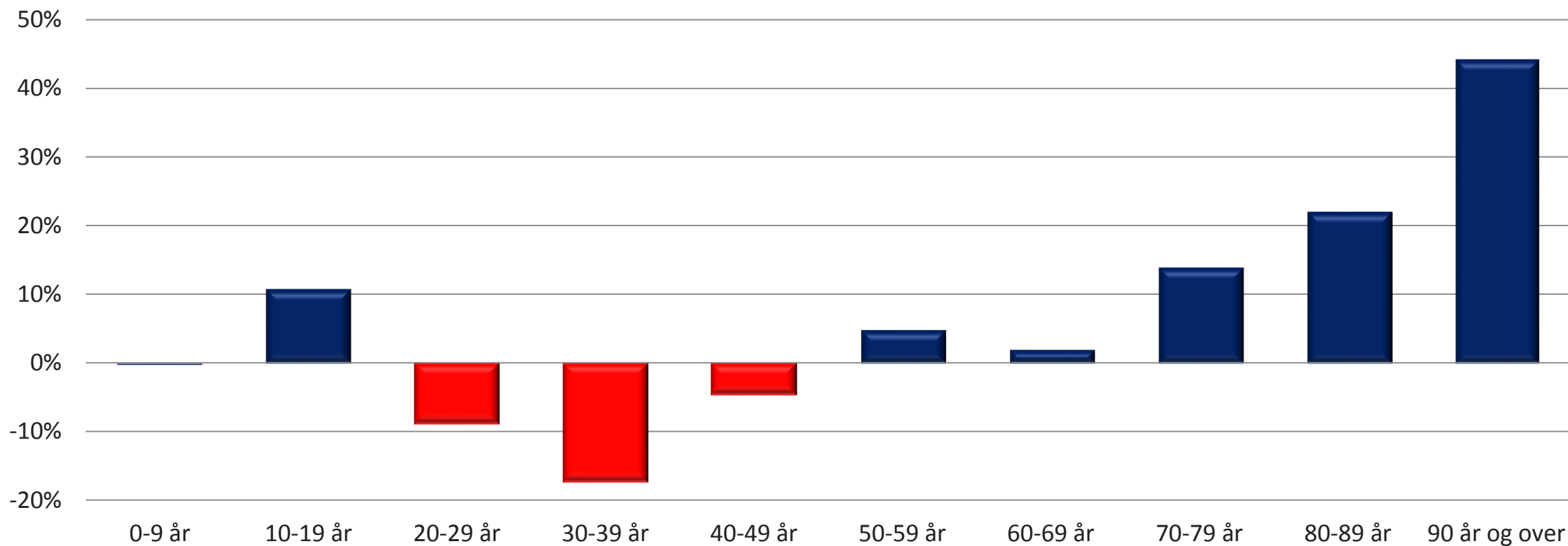

Andel av Norges befolkning 1801-2009. Kilde: SSB

Underrepresentasjon i alderen 20-50 år

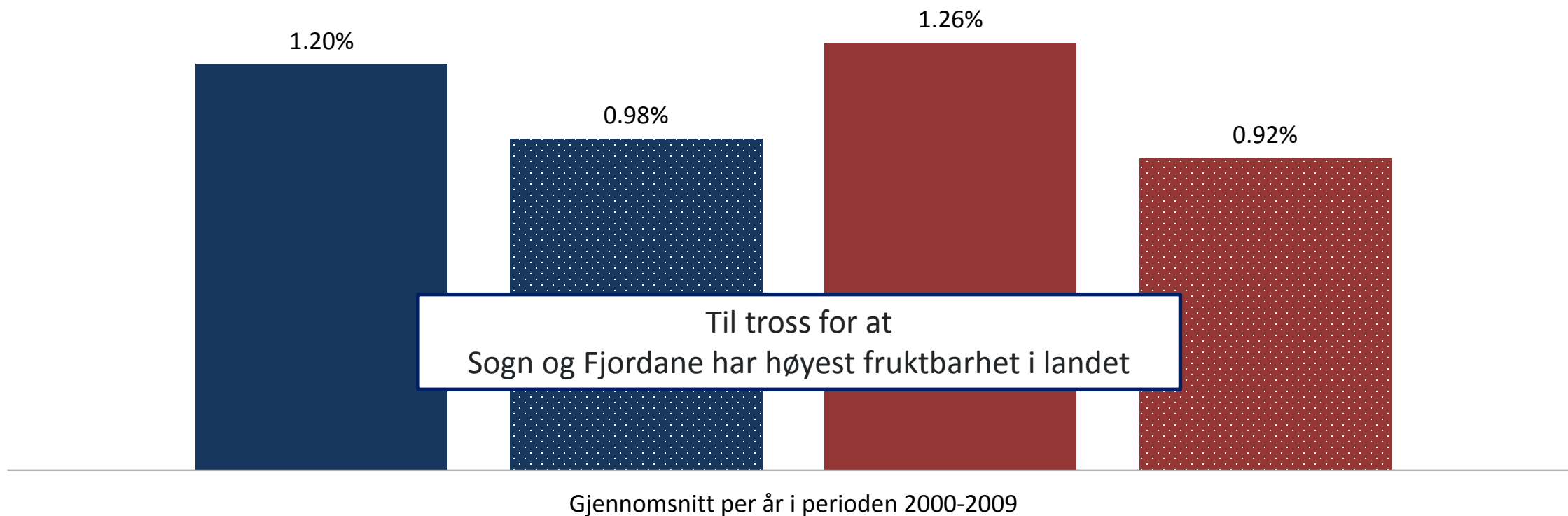
Andelen personer i aldersgrupper i SFJ i prosent av andelen personer i aldersgrupper i hele landet i 2010. Kilde: SSB

Det fødes færre og dør flere i Sogn og Fjordane

Fødsler og dødsfall per innbygger i SFJ og Norge. Kilde: SSB

■ SFJ fødsler ■ SFJ dødsfall ■ Norge fødsler ■ Norge dødsfall

Bostedskvalitet

- Svak befolkningsvekst
- Underrepresentasjon i alderen 20-50 år
- Det er for få arbeidsplasser i SFJ – hver dag pendler flere tusen ut av fylket for å jobbe
- – uttrykk for at dette er integrert i andre fylkers arbeidsmarked, ...
- ... men også underskudd på arbeidsplasser generelt, voksende underskudd av kunnskapsarbeidsplasser
- **Utfordring:** Lav bostedsattraktivitet. En utfordring er å skape attraktive arbeidsmarkeder, næringsliv og kunnskapsmiljøer i regionen for å skape egen vekstkraft. En annen utfordring er mange små økonomiske regioner der det er utfordrende å oppnå kritisk masse

Gruppediskusjon nr. 1

- Har vi kunnskap om bostedskvaliteten i vår region?
- Hva driver bostedskvaliteten i vår region?
- Er bostedskvalitet viktig for økonomisk samspill mellom by og omland?

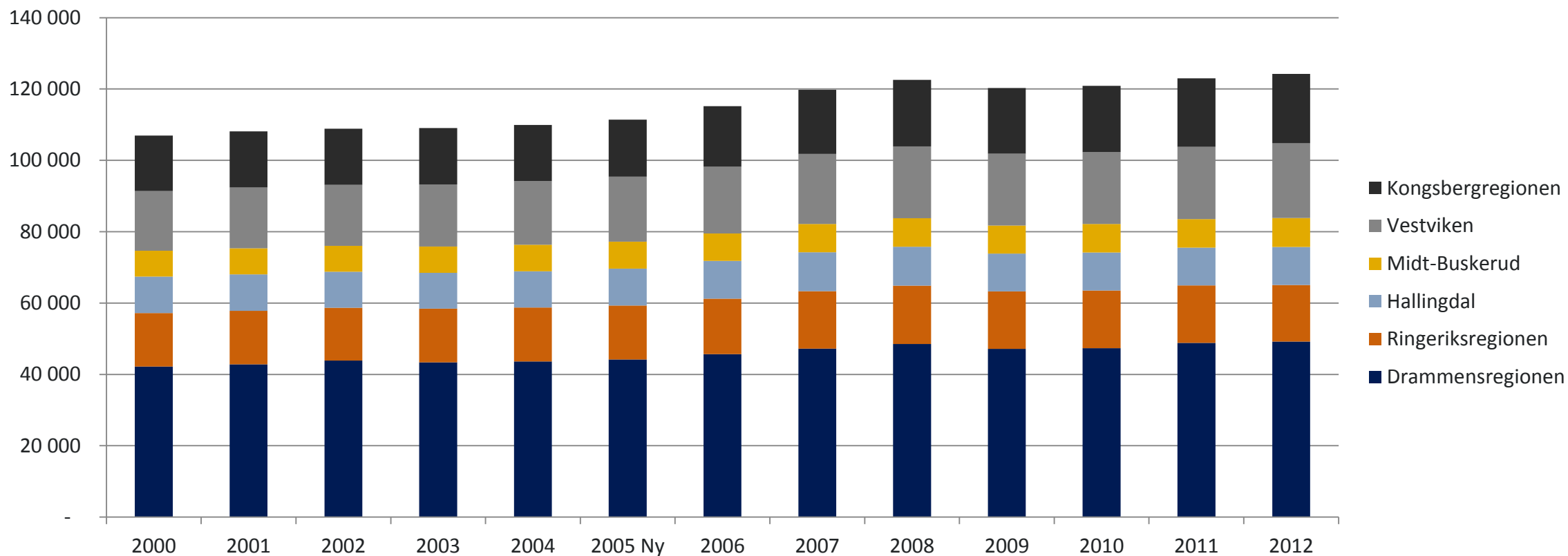
Arbeitsstilbud

Drammensregionen er det største arbeidsmarkedet

Over 40 % av arbeidsplassene i Buskerud er i Drammensregionen

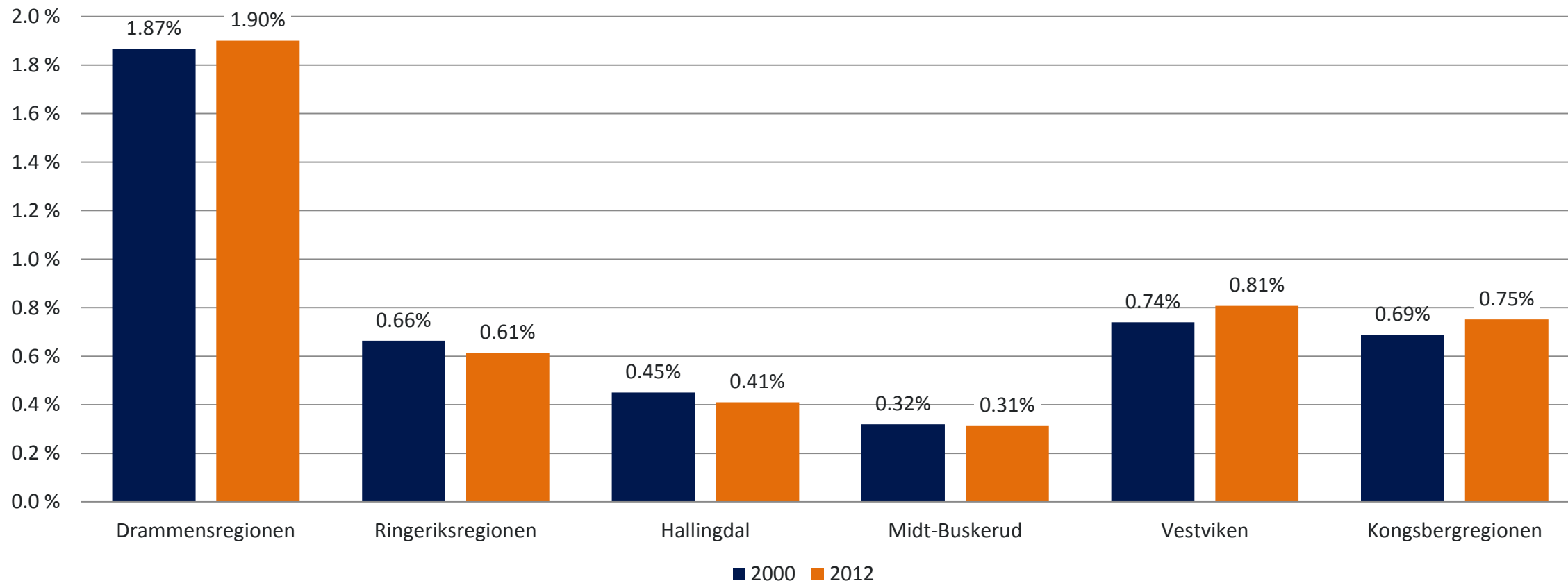
Antall arbeidsplasser i Buskerud 2012.

Kilde: SSB og Menon

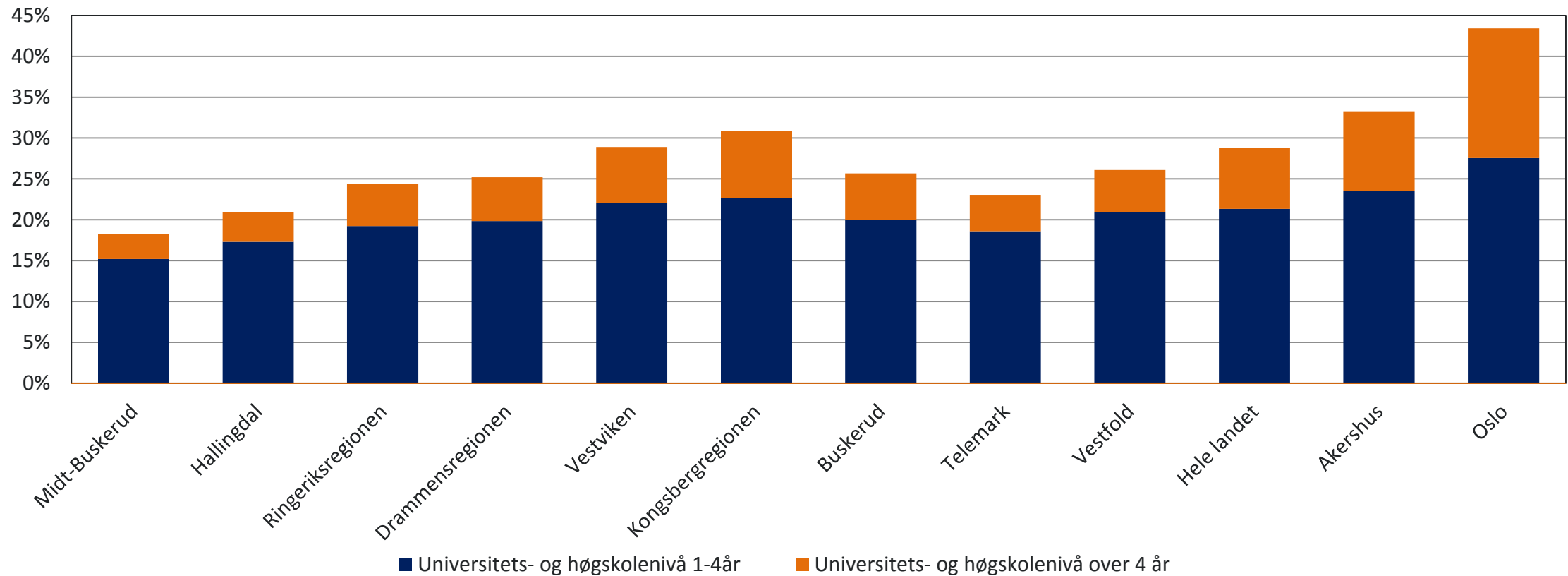
De nye arbeidsplasser har primært kommet i Vestviken og Kongsbergregionen, Drammensregionen fremstår ikke som vekstmotor

Andel av (sysselsetting) arbeidsplasser fordelt på regioner Kilde: SSB

Utviklingen i Buskerud er i sterk konkurranse med regionene rundt: Utdanningsnivået i befolkningen kan påvirke bedriftsetableringer

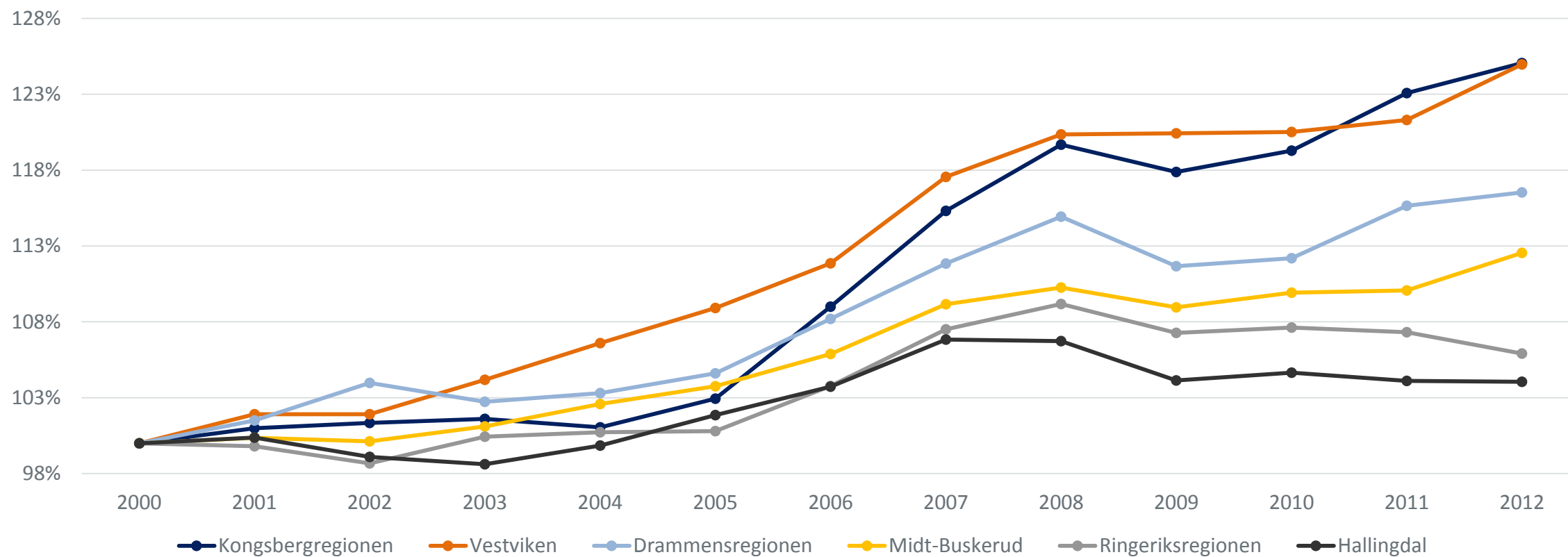
Andel av innbyggere med høyere utdanning (2012). Kilde: SSB og Menon

Høy vekst i antall arbeidsplasser i Kongsberg

Veksten i Drammensregionen er midt på treet

Indeksert vekst i antall arbeidsplasser per region 2000=100 Kilde: SSB/Menon

Arbeidstilbud

- Svakt voksende arbeidstilbud
- Er Drammen motor for flere regioner enn deler av Kongsbergregionen?
- Lav andel innbyggere med høyere utdanning
- **Utfordring:** Skal man tiltrekke seg kunnskapsarbeidsplasser må andelen innbyggere med høyere utdanning øke.
- *Se regionene i sammenheng – alle skal ikke være gode på alt.*
- *Tørre å ta valg! Tørre å spesialisere!*

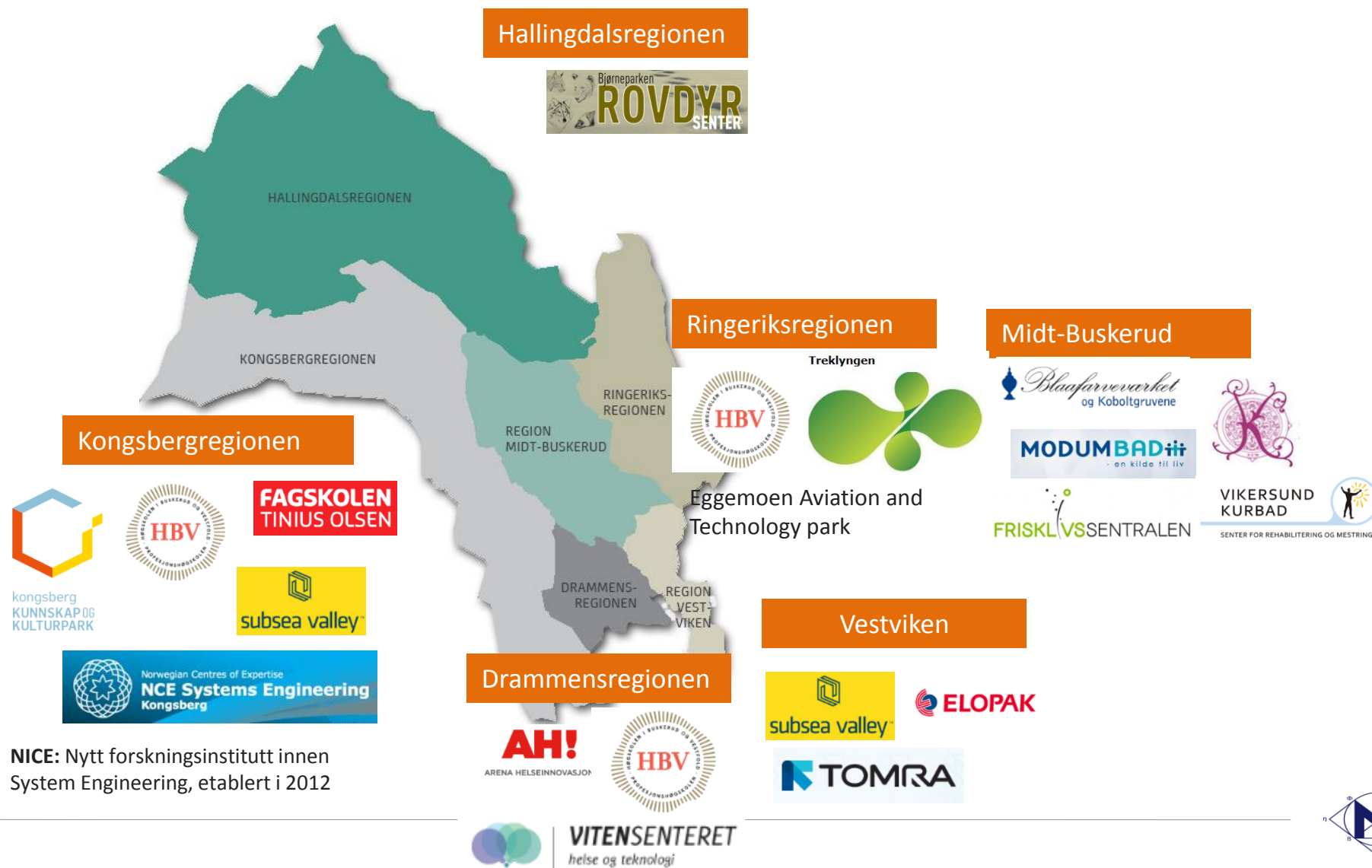
Gruppediskusjon nr. 2

- Vet vi hvordan arbeidstilbudet i vår region er?
- Er det identifiserte utfordringer knyttet til arbeidstilbudet i vår region?
- Er arbeidstilbudet viktig for økonomisk samspill mellom by og omland?

■ Kunnskapsmiljøer

Kunnskapsmiljøene er konsentrert i nedre Buskerud

Gruppediskusjon nr. 3

- Vet vi hvilke kunnskapsmiljøer vi har i regionen vår?
- Har kunnskapsmiljøer betydning for det økonomiske samspillet mellom by og omland?

- **Næringsstruktur**

Tre industrielle paradigmer

- Næringsliv som industri
- Næringsliv som næringsklynger
- Næringsliv som kunnskapsnav

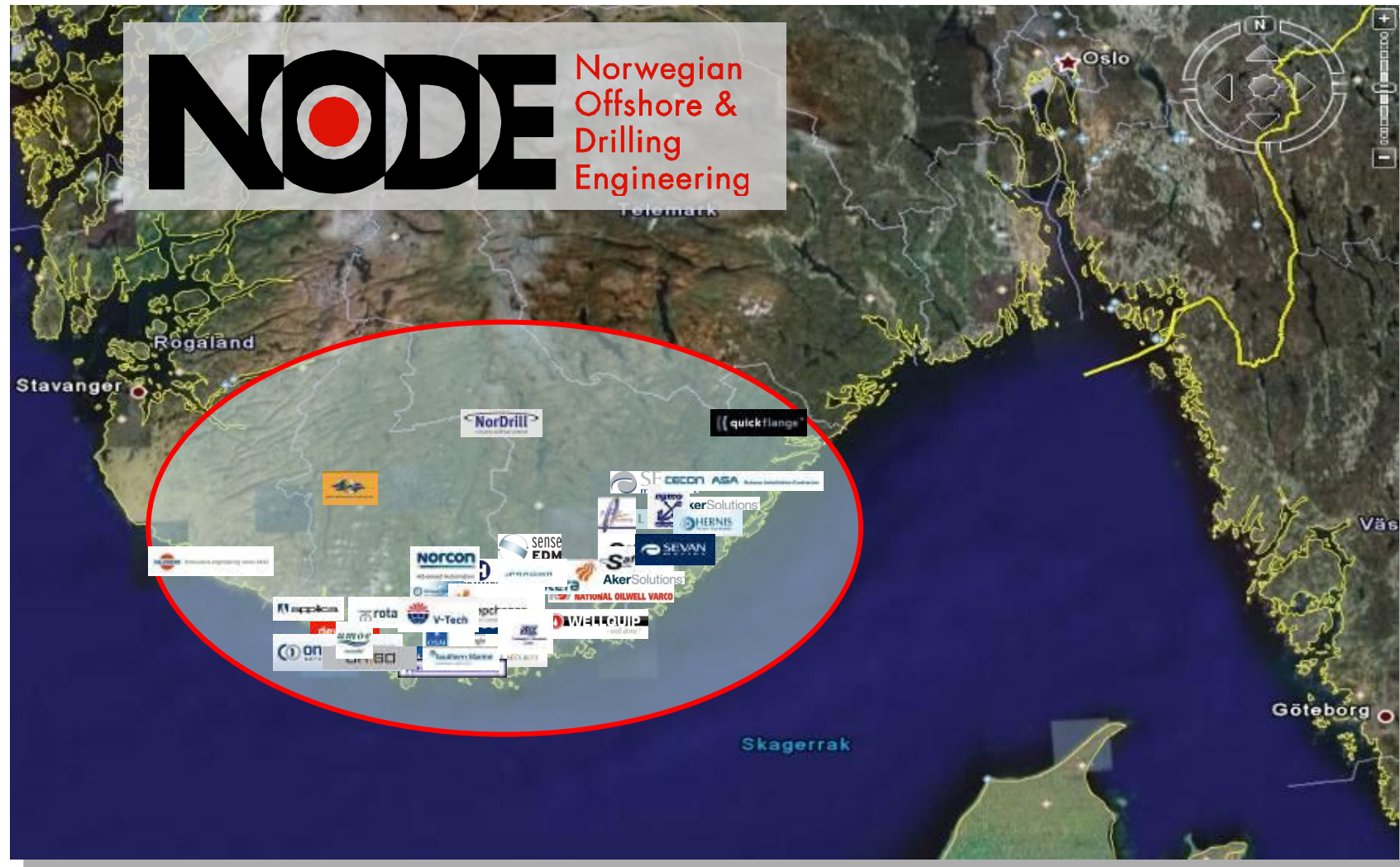
Næringsliv som industri

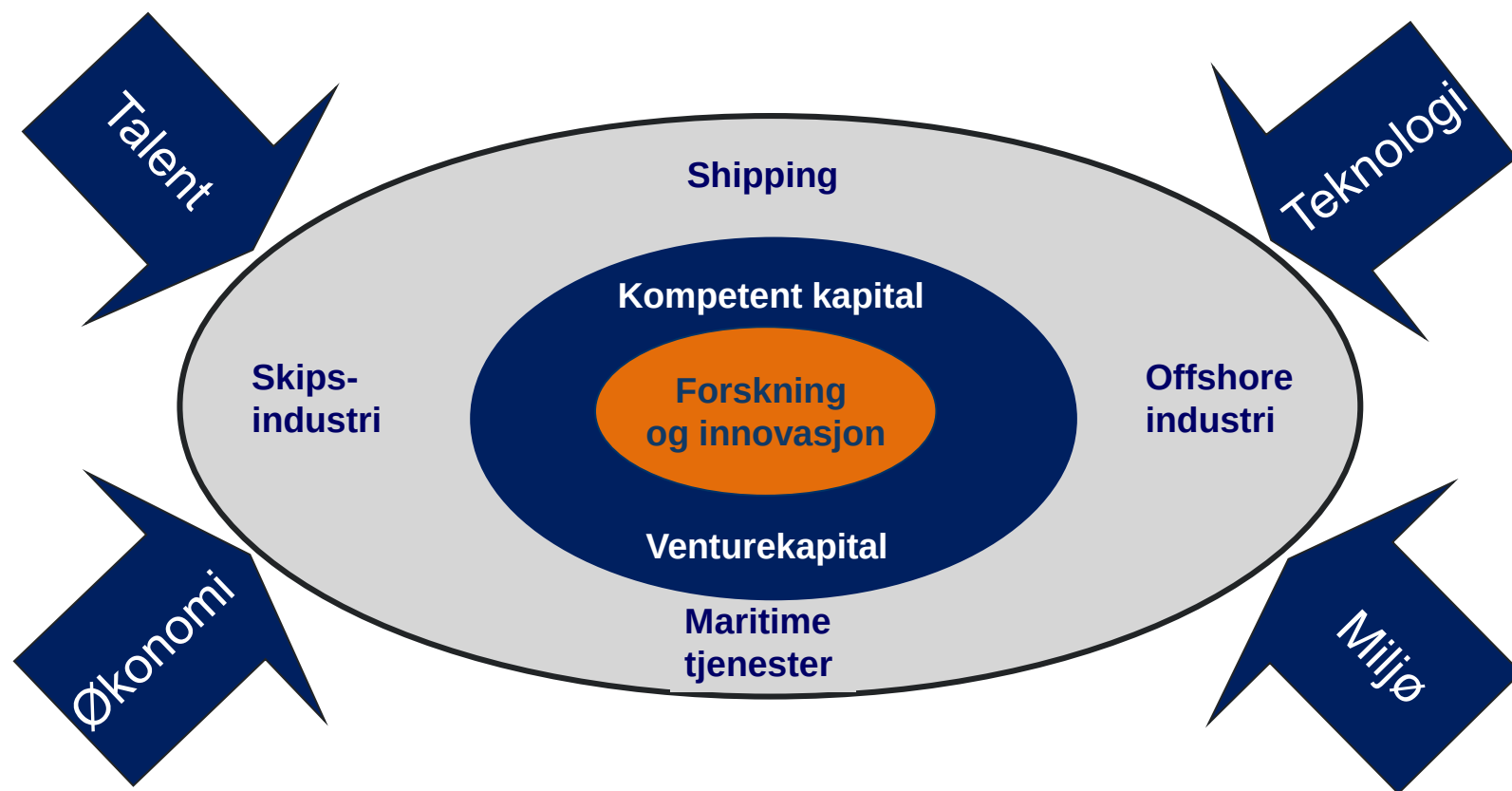
Næringsliv som næringsklynge

Sørlandet er verdensledende innen boreteknologi

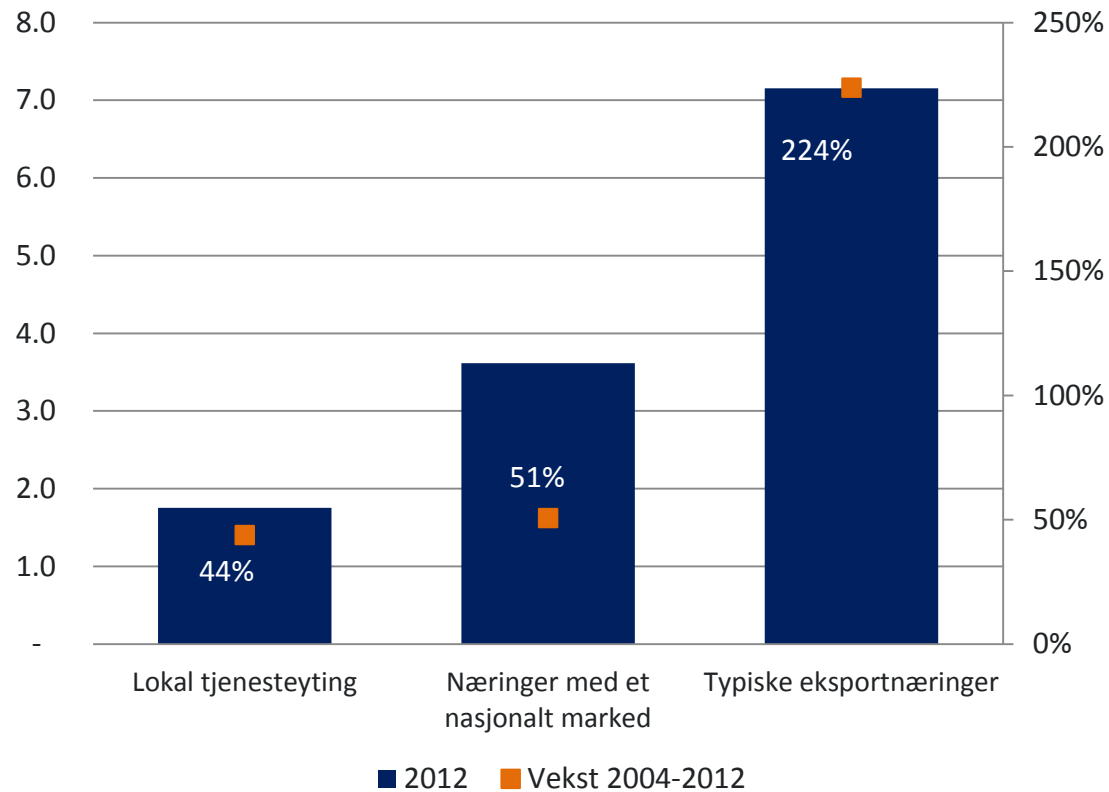

Næringsliv som kunnskapsnav

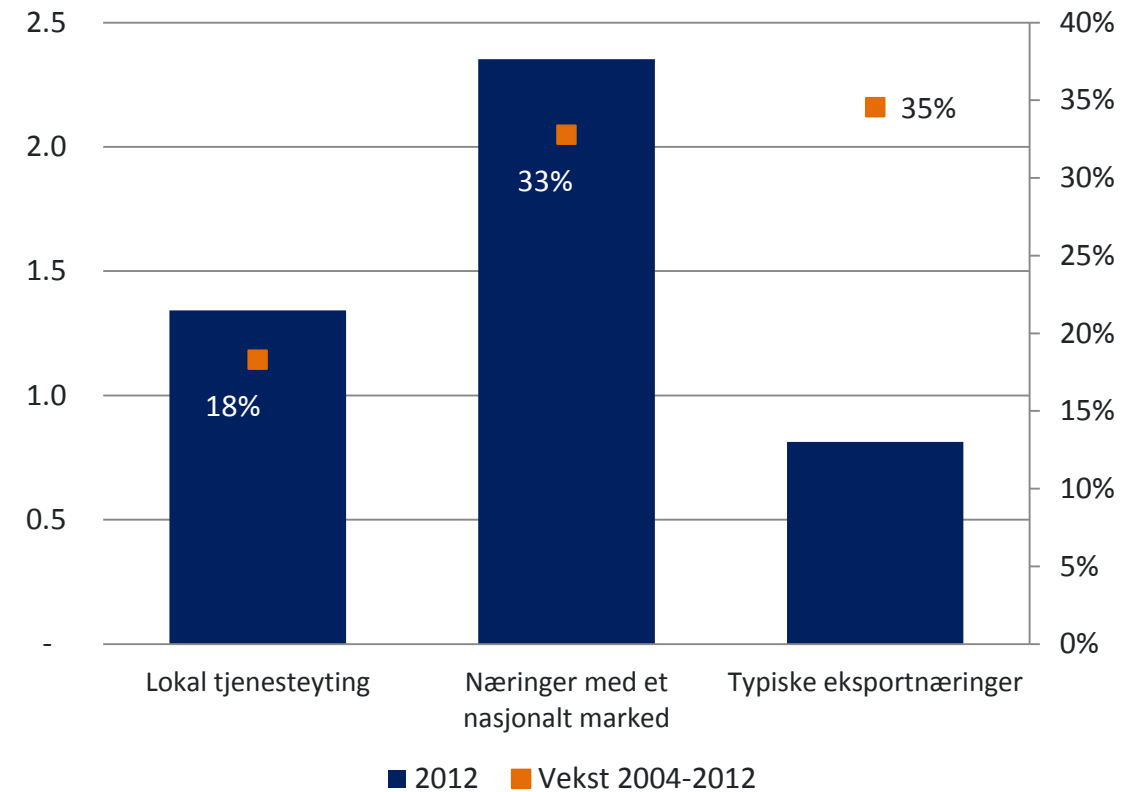

For å vokse utover befolkningsvekst må næringslivet være eksportrettet – enten til andre regioner eller ut av landet

Verdiskaping i mrd NOK i 2012 og vekst 2004 -2012
Kongsberg Kilde: Menon/Soliditet

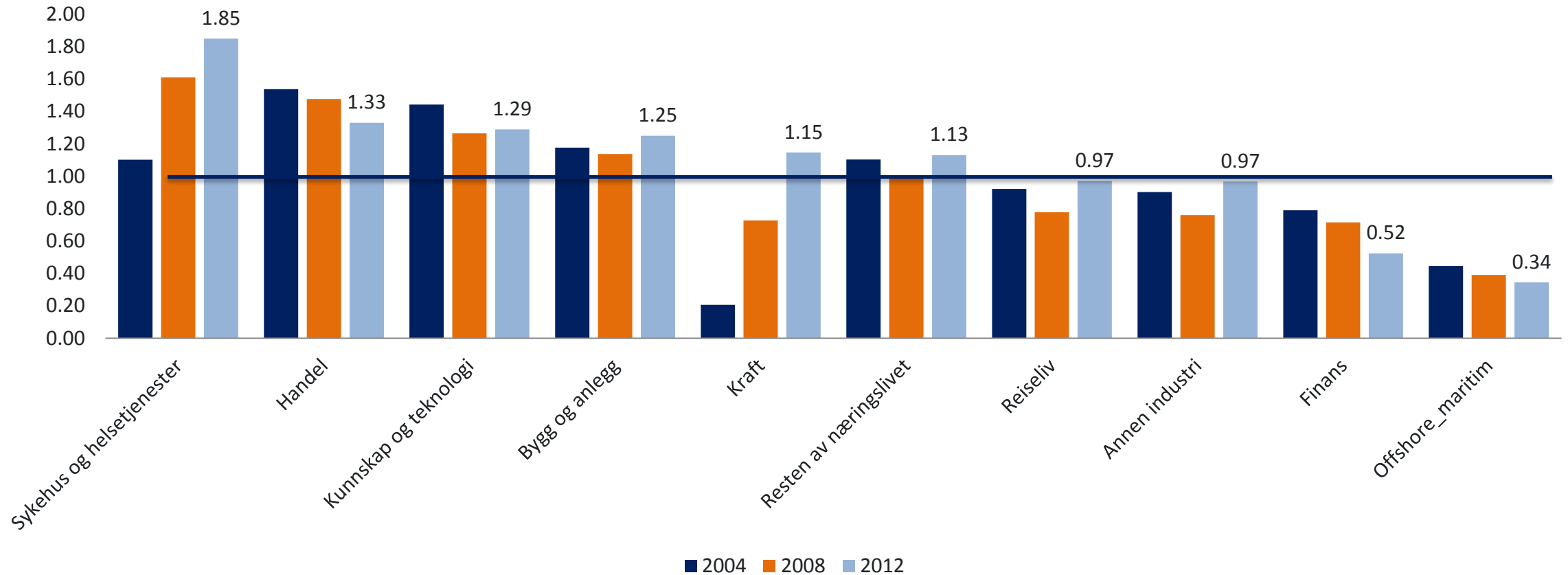
Verdiskaping i mrd NOK i 2012 og vekst 2004 -2012
Hallingdal Kilde: Menon/Soliditet

Ingen deler av næringslivet er spesielt overrepresentert

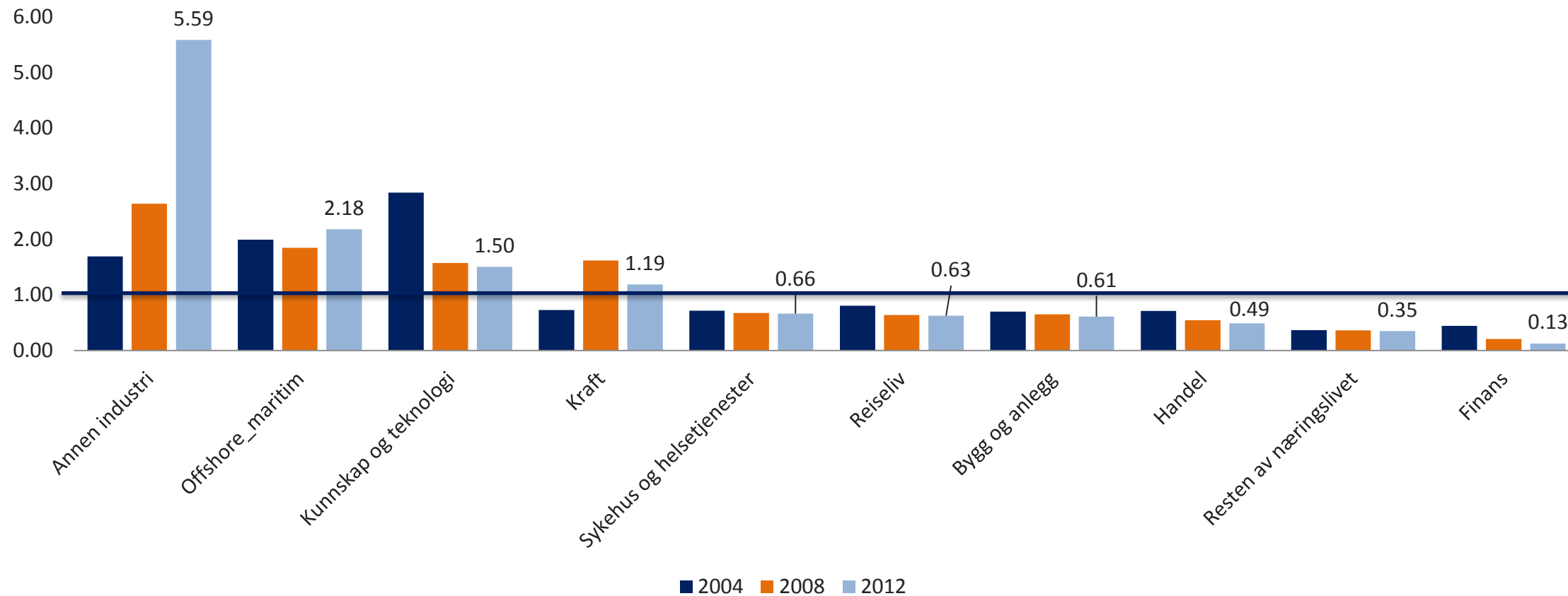
Næringssammensetningen i Drammensregionen er typisk for et regionsenter – litt av alt

Regional konsentrasjon næringer i Drammesregionen Kilde: Menon/Soliditet

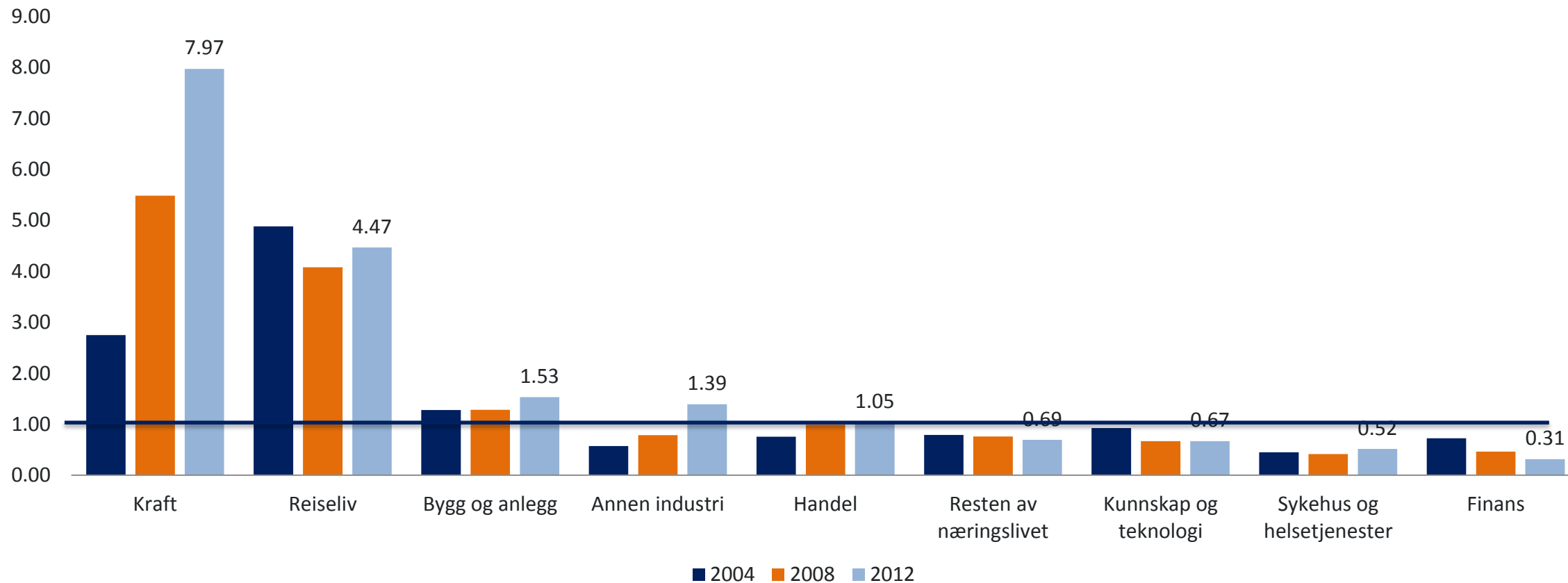
Næringslivet i Kongsberg er spesialisert mot noen næringer

Regional konsentrasjon næringer i Kongsbergregionen Kilde: Menon/Soliditet

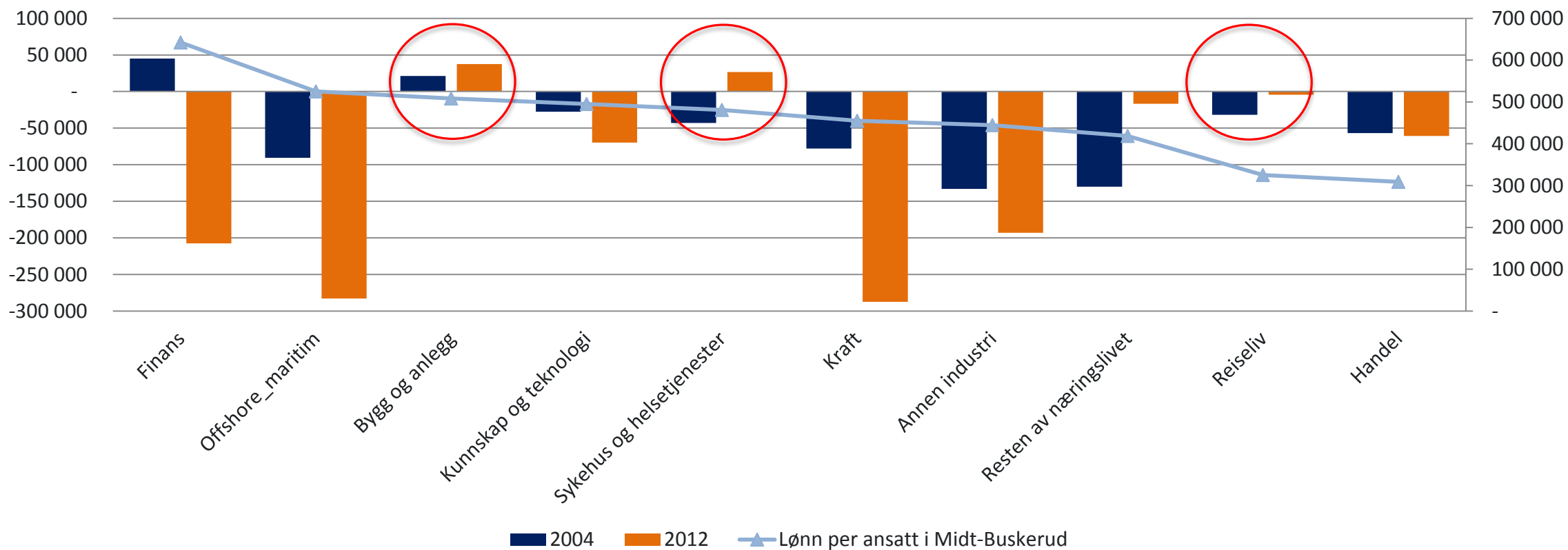
I Hallingdal er reiselivsnæringen er sterkt overrepresentert

Regional konsentrasjon næringer i Hallingdal Kilde: Menon/Soliditet

De største næringene i Midt-Buskerud klarer å øke eller tette lønnsgapet

Differanse lønnskostnader og lønnskostnader per ansatt næringslivet i Midt-Buskerud kontra tilsvarende næring i Buskerud i 2004 og 2012 Kilde: Menon/Soliditet

Gruppediskusjon nr. 4

- Vet vi nok om næringsstrukturen i vår region?
- Hvilken betydning har næringsstrukturen i det økonomiske samspillet mellom by og omland?

Tusen takk for oppmerksomheten og lykke til i det videre arbeidet!

Vi har delt næringslivet opp som følger

Næring	Beskrivelse av næringen
Offshore og maritim	Offshore leverandørindustri omfatter alle aktiviteter knyttet til utvinning av olje og gass, slik som boring og brønntjenester, feltutvikling (subsea og topside), geologi og seismikk, operasjoner og tjenester og nedstrøms aktiviteter, som raffinerier og rørtransport. De store operatørselskapene (Statoil, Shell, Eni mfl.) er ikke inkludert i populasjonen for dette studiet. Mens maritim virksomhet er definert som alle virksomheter som eier, opererer, designer, bygger, leverer utstyr eller spesialiserte tjenester til alle typer skip og andre flytende enheter. Næringen kan deles i fire undergrupper; Rederi, tjenesteleverandører, utstyrsprodusenter og verft. Det er stor overlapp mellom disse to næringene i Buskerud og de er derfor slått sammen.
Reiseliv	Reiselivsnæringen består av opplevels-, overnattings-, serverings- transport- og formidlingsbedrifter. Sammen med natur- og kulturgrunnlaget på ulike reisemål i Norge utgjør disse virksomhetstypene gjensidig avhengige elementer i et helhetlig reiselivsprodukt.
Bygg og anlegg	Verdiskapingssystemet for denne næringen består av produksjons-, handels- og utleiebedrifter som leverer til byggenæringen, utførende, arkitekter og rådgivere og eiendomsselskaper, både de som drifter og forvalter eiendommer og de som driver salg og utleie.
Kunnskap og teknologi	Denne næringen består av leverandører av kunnskapsbaserte tjenester. Dette er bedrifter som løser problemer for sine kunder og som baserer denne problemløsningen på avansert kunnskap. I tillegg finner vi her også teknologiindustri som er produsenter av teknologi, maskiner og avansert utstyr. Leverandører til offshore og maritim virksomhet er lagt til sine respektive næringer det samme er kunnskapsleverandører til definerte næringer.

Næring	Beskrivelse av næringen
Annen industri	Dette er prosessindustri som omfatter bedriftene innenfor metall -, kjemisk, miljøteknologi- og papirindustri . Næringsmiddelindustri ligger i resten av næringslivet.
Finans	Denne næringen er definert som bank og forsikringstjenester. Dette i stor grad lokale sparebanker og lokale avdelinger av nasjonale forsikringsselskaper.
Sykehus og helsetjenester	Inkluderer sykehusene og alle ikke-offentlige selskaper innenfor private helsetjenester, biotek og medtek. Næringen inkluderer undergruppene diagnose, behandling, helsetjenester, pleieinstitusjoner engros- og detaljhandel, forskningsinstitusjoner, menneskelig- og veterinærtjenester
Handel	Det er vanlig å dele opp varehandelen i grossister, agenter og detaljhandel. Bedrifter i detaljhandelen selger i hovedsak direkte til forbruker gjennom eget utsalgssted, mens grossister og agenter selger til andre næringsdrivende. Handle er definert bredt og omfatter alle tre ledd.
Kraft	Dette er produksjon av elektrisitet, samt salg og distribusjon.
Resten av næringslivet	Alle bedrifter som ikke er definert i en av næringene over er lagt til resten av næringslivet. I Buskerud er de største gruppene transport og produksjon av næringsmidler og klær. Ellers finner vi lokal tjenesteyting som ikke er definert inn i en av næringene over i denne kategorien.